

Обикновените членове на семейството броненосци се отглеждат лесно. Те ядат плодове, зеленчуци и мърша, обаче малките триивичести броненосци са твърде трудни за изхранване. Като начало те отказват да приемат каквато и да е храна, с която се предполага, че са свикнали в диво състояние, а когато им се предложат насекоми, изглеждат явно изплашени. След дълги експерименти ги приучих да ядат сурово месо, смесено с яйце и мляко и с прибавени към него витамини. Тази храна като че понасяха много добре, но скоро се изпречих пред нова трудност. Дървеният под на клетката се отрази зле на задните им крака и ходилата им се изтъркаха дотолкова, че се зачервиха и възпалиха. Вследствие на това малките животинчета трябваше всеки ден да се изваждат от клетката и стъпалата им да се мажат с пеницилинов мехлем. Истинският проблем всъщност си оставаше намирането на подходяща настилка за клетката. Опитах с пръстен под, но те го превръщаха просто в циментова настилка, понеже разливаха млякото си върху него, а след това тъпчеха отгоре му, така че ефектът върху стъпалата им беше същият като при дървения под. След известно време открих, че идеалната подова настилка за тях представлява дебелият слой дървени трици. Те можеха да тичат съвсем спокойно върху него, без да повреждат ни най-малко стъпалата си.

Подобно на аржентинските гаучоси парагвайците ядат тези малки животинчета, но за разлика от аржентинския броненосец твърдата рогова черупка на триивичестия броненосец може да се използва и за най-различни други неща. Черупките свиват на топка, завързват я с тел и я превръщат в малка кръгла кошничка за ръкоделие. Друг път в кухата вътрешна страна на черупката се опъва кожа, закрепва се гриф, опъват му се струни и по този начин се превръща в малка китара. Ето защо триивичестият броненосец се търси от населението на Чако не само за ядене, но понеже е подходящ и за редица други работи.

Поради своя равнинен характер големи райони на Чако са постоянно наводнени. Из тези блатисти райони се срещат най-необикновени влечуги и земноводни. Едно от животните, от което всички местни хора се стра-

хуват, е рогатата жаба. Това особено на вид животно става много голямо на ръст. Най-голямата уловена от нас жаба би заела напълно повърхността на една чинийка за чаша. Те са оцветени красиво в светлосмагатовозелено, сребристо и черно на кремава основа и като че имат най-голямата уста в целия жабешки свят. Устата им е голяма и на човек му се струва, че ако я отворят напълно, ще се разделят на две половинки. Кожата над двете очи е изтеглена нагоре под формата на малки пирамиди и наподобява два островърхи рога.

Тази жаба е може би най-злонравата и свирепа амфибия не само в Чако, но и в целия свят. По-голямата част от времето си прекарва заровена в меката тиня, като над повърхността се подават само рогчетата и очите ѝ. Ако откриете една такава жаба и я извадите от тинята, тя ужасно ще се разсърди и няма да се подвоуми да ви нападне. Застанала на своите пълни и набити крака, тя ще подскочи към вас, ще се издигне и ще отвори широко уста, за да покаже светложълтеникавата ѝ вътрешност, и в същото време ще издава остри врякания като разярен китайски мопс.

Всички поселници на Чако са напълно убедени, че рогатата жаба е смъртоносно отровна. Отровни жаби, разбира се, не съществуват никъде в света, затова, когато улових първата си рогата жаба, реших да покажа на хората, че те всъщност са напълно безвредни. Вдигнах жабата от сандъка и тя моментално започна да се съпротивява в ръката ми, да издава силни проглушителни врякания и да отваря широко уста. За да докажа, че няма нищо страшно, издебнах удобен момент и пъхнах пръст в устата ѝ. Още в следния миг горчиво съжалих за тази моя проява, защото тя стисна челюсти като менгеме и малките ѝ, но остри зъби се впиха в пръста ми. Почувствах като че пръста ми беше прищипнат от врата. Едва след около минута успях да разтворя челюстите ѝ и бързо да извадя пръста си. По него имаше дълбоки червени белези, които изчезнаха едва на следния ден. На палеца си също имах тъмно петно, близо до мястото, където ме бе стиснала с челюстите си. След този случай се отнасях вече с по-голямо уважение към рогатите жаби, когато се наложеше да се докосвам до тях.

Друго необикновено земноводно, което успях да заловя, се нарича надувна жаба. По външен вид тя прилича много на рогата жаба и в действителност има родствена връзка с нея. Притежава същата голяма уста и къси набити крака, но изпъкналостите над очите ѝ са закръглени, а не заострени като рогчетата. Отгоре те са шоколадовокафяви, с белезникави, оцветени в жълто коремци. Противно на рогатата жаба този вид жаби прекарват целия си живот във водата, стоят с разперени крайници на повърхността, над която се подават само очите им. Подобно на своите родственици те имат зъл нрав, а когато са ядосани, издават остро врякане, твърде наподобяващо това на рогатата жаба, само че по-силно и по-продължително. Кожата им е много нежна и когато са разгневени, подува се като балон. Местните хора твърдят, че тези жаби понякога се подуват до такава степен, че се пръсват. Макар и да не видях подобно нещо, вярвам, че е напълно възможно.

Там, където има много жаби, естествено се навъртат и много змии, които се хранят с тях. Чако също не е изключение от това правило. Човек открива тук голямо разнообразие на змии. Среща се например гърмящата змия, красивата сивочерга *fer-de-lance*, може би най-смъртоносна ага змия в Южна Америка. Има и много необикновени видове водни и дървесни змии, някои блестящо оцветени, а други без каквото и да е оцветяване.

Отровните змии в света се делят на две групи. Действително-смъртоносни змии се наричат преднозъбни змии. Техните отровни зъби са отпред в устата, обикновено са дълги и могат да впръснат сравнително голямо количество отрова. После идват заднозъбните змии. Отровните им зъби са разположени в дъното на устата и обикновено не са много дълги. При заднозъбните змии отровата не е толкова за отбегане, колкото за залавяне на жертвата. Отровата им най-често е слаба и понякога приложена даже на такова малко влечуго като гущера причинява само слаб парализиращ ефект. Ухапването на змия със задни отровни зъби все пак крие опасност от отравяне на кръвта, ето защо подобни опити трябва да се избягват.

Една от най-красивите змии, които успяхме да заловим, беше качулатата змия. Това влечуго изглежда

като отлято в някой бронзов калъп с тъмни петна по краищата на тялото си. Тя притежава любопитния навик при дразнене да разширява кожата си непосредствено зад главата и да наподобява поразително разирена качулатата кобра. Тя е слабо отровна и принадлежи към групата на заднозъбните змии, храни се с жаби и дребни гризачи, а от време на време и със случайно заловени птици.

Качулатата змия не се нуждае от много отрова за сломяване на своята жертва. Макар и да изглежда много опасна, нейното ухапване не е смъртоносно, даже и да се окаже крайно болезнено.

Между най-красивите змии на Чако безспорно спадат кораловите змии. Това са смъртоносни дребни влечуги. Тяхната окраска обаче служи и като предварително предупреждение за тяхната опасна способност. На дължина достигат около половин метър, а от главата до края на тялото си имат кремави катраненочерни, розови или червени обръчи.

После идва, разбира се, гигантската анаконда, огромна водна змия, родственик на африканския питон, която улавя и убива своята жертва по същия начин. За нея са съчинявани много разкази, повечето напълно неверни. Най-големият измерен екземпляр е дълъг седем метра и половина, макар всъщност тези змии да стават и по-дълги, защото един малайски питон може да достигне до девет и повече метри на дължина. Подобно на всички гигантски змии анакондата не е злобна. Ако не я дразните, тя няма да се отклони от пътя си, за да ви нападне. Хванете ли го обаче натясно, влечугото може и да сполучи да забие зъбите си във вас и да се увие около тялото ви. Един голям екземпляр може да се окаже твърде неприятен.

Из наводнените части на Чако се срещат голям брой анаконди. Един от местните фермери дойде веднъж при мен и ми съобщи, че предната нощ анаконда нападнала кокошарника му и отвлякла две пилета. Оставените от нея следи сред тревата и бурените го отведоха до блатото зад фермата. Знаел и мястото, на което влечугото легнало, за да смели храната си. Той ми каза, че може да ме заведе на това място, стига да искам да заловя змията. Тръгнахме с коне и свърнахме край бла-

тото към мястото, където си почивала змията. Независимо от това, че приближихме много предпазливо, анакондата ни зърна, преди да сме успели да се доберем до нея. Забелязахме само къдрите на водата, по която бързо-бързо се отдалечаваше. С конете не беше възможно да продължим при тази дълбочина на водата, ето защо единственото, което оставаше, бе да я последвам пешком. Скочих от коня, грабнах един от чувалите, които носехме с нас, и побягнах в посоката, към която се отправи змията. Видях я да се насочва към края на блатото. Явно правеше опити да се мушне сред храсталците и по този начин да ни се изплъзне. От погълнатите пилета обаче се беше подула и не можеше да плува бързо. Настигнах я сред ниската трева на края на брега, дълго преди да беше успяла да достигне храстите.

Залавянето на тази голяма змия е много лесна работа, трябва просто да я сграбчите за опашката, да я дръпнете и после да се опитате да я стиснете силно зад главата. Точно така постъпих и аз. Измъкнах раздразненото влечуго от тревата и го сграбчих зад главата, преди да е успяло да се обърне и ме нападне. На дължина достигаше около три метра, така че спокойно можех да се справя сам с нея. При по-големи змии са необходими двама души. След като я хванах здраво за врата, аз просто я натиснах върху тревата и дочаках пристигането на моя приятел. С негова помощ успях да натикам мятаната се, съскаща и крайно раздразнена анаконда в чувала.

При залавянето на каквато и да е змия, даже и това да е анаконда, необходимо е да бъде прегледана внимателно веднага след завръщането в лагера. Това се налага поради няколко съображения. Първо, колкото и внимателно да е уловена, винаги съществува опасност да сте счупили някое от много крехките ребра на змията, а едно счупено ребро може да навлече сума ти бели. Второ, трябва да проверите дали няма кърлежи. Възможно е змията да е покрита изцяло с кърлежи и да не може да се отърве от тях. Те се загнезждат между люспите върху тънката кожа и понякога са толкова много на брой, че люспите се отделят и остават грозни голи парчета закеляваща кожа, така че много важно е да отстраните кърлежите, в противен случай външният вид на вашата змия се разваля.

Кърлежите не се вадят много просто. Ако започнете да ги издърпвате, под повърхността на кожата на змията остават части от устата им, които причиняват леко възпаление, което на свой ред може да доведе до злокачествена язва. Кърлежи се премахват най-лесно с малко парафин или ако това не помогне, като ги докоснете с върха на запалена цигара, при което падат сами.

Друго нещо, което трябва да се помъчите да разберете, е дали влечугото няма някоя стара рана, нуждаеща се от лечение. Когато змията сменява кожата си, което прави редовно всяка година, тя оставя едно напълно прозрачно свое копие след себе си, включително и двете люспици, които наподобяват миниатюрни очила и покриват нейните очи, на които липсват клепащи. От време на време, когато влечугото се промъква през бодливите храсти или скалите и прави усилия да се освободи от старата си кожа, последната се раздира и макар и влечугото обикновено да успява да се освободи напълно от нея, върху очите му може да останат двете стари люспици. Това причинява частично ослепяване. Ако люспиците останат твърде дълго време, влечугото може и напълно да ослепее. Ето защо при новоуловените змии вие трябва винаги да преглеждате очите им и да се уверите, че при последното сменяване на кожата те са се освободили от своите две люспици.

Историята на Кай и Пух

В Чакото не се срещат много видове маймуни, но докато се намирахме там, имяхме щастието да се снабдим с една от най-редките и най-чудновати маймуни в света. Нарича се дорункули и е единственият известен вид нощна маймуна. Тя има огромни, като на бухал, очи, гърбът ѝ е сребристосив, а гърдите и корема лимонено-жълти. Тези маймуни спят денем из хралупите на дърветата или на някое друго тъмно място. Осмеляват се да излизат навън веднага след падане на мрака и цяла

нощ скитат на големи тумби из гората и търсят храна: плодове, насекоми, дървесни жаби или птичи яйца.

Когато заловихме Кай (както я нарекохме ние), тя беше много слаба, а видът ѝ много лош. Няколко седмици по-късно благодарение на питателната храна, в която изобилствуваше млякото и рибеното масло, тя се оправя. Кай се оказа изключително приятно малко животинче и макар че се опитоми много, тя беше крайно плаха и не можехме да се държим с нея така, както с останалите видове маймуни. Построих ѝ много удобна клетка, снабдена на върха с четвъртата спалня. Кай, твърде любопитна като всички маймуни, искаше да знае всичко, което става около нея, ето защо денем лежеше напреки на вратата на своята спалня. Главата ѝ клюмваше сънливо, но тя се събуждаше мигновено и започваше любопитно да цвърти, ако се случеше нещо из лагера.

Кай отказваше всяка друга храна освен млякото, твърдо сварените яйца и бананите, макар от време на време да поглъщаше и по някой гущер. Тя, изглежда, беше съвсем напладена от насекомите. Когато веднъж ѝ подадох една дървесна жаба, тя я пое с ръце, подуши я, хвърли я с погнуса, а после изтри енергично ръце о стената на клетката. Привечер тя оживяваше и беше готова да си играе. Подскачаше в своята клетка, очите ѝ блестяха и ми напомняше за удовените в Западна Африка галаго. Тя изпитваше голяма ревност към останалите животни, когато им обърнехме някакво внимание, и особено към една миеша се мечка, наречена Пух.

Пух беше удивително малко животинче с големи плоски лапи и черен белег, преминаващ през очите който го караше да прилича на гигантска панда. Пух се разхождаше винаги с мрачно изражение на лицето и като че всичко го потискаше. Ние непрестанно държахме под око неговите големи ръце с дълги и тънки пръсти, защото ги пъхаше между решетките на своята клетка и крадеше с лекота нещата, до които можеше да се добере. Беше ужасно любопитен, стремеше се да подуши всичко. Той можеше да лежи по гръб в своята клетка часове наред и да подръпва замислен космите на големия си корем. Когато се опитоми, пъхаше ръце в клетката и си играехме с него. Той обикна тези игри, държеше

се като че иска да хапе, търкаляше се по гръб и риташе с лапи във въздуха.

Когато се опитоми съвсем, стъкмахме малък нашийник и го пуснахме навън, завързан за дълго въже. Другия край на въжето завързахме за забито в земята колче. На друго колче, малко по-далеч от него, беше завързана и маймунката Кай. Когато Пух видеше, че сутрин носим храната, започваше да издава силни писъци. Напълно отчаяни от него, принуждавахме се да му дадем нещо, за да го накараме да млъкне. Постъпехме ли по този начин, Кай проявяваше ревност. Когато дойдеше нейният ред за храна, тя се нацупваше, обръщаше гръб и отказваше да яде.

Твърде любопитно е, че Кай донякъде се страхуваше от Пух, макар че не обръщаше внимание на двете новородени сърнички, чиято малка кошарка се намираще твърде близо до нейното колче. Тя често приближаваше и лягаше досами оградата, а сърничките удивени я душеха. Друго нещо, от което се страхуваше, бяха змиите. Когато донесох анакондата, чисто залавяне описах в предишната глава, и я извадих от чувала, за да я разгледам, седналата на пода на своята клетка Кай ме стрелна с поглед и за наше удивление моментално побягна към своята спалня. Там седна и занадничка боязливо иззад вратата, като не преставаше да цвърти уплашено.

Една сутрин, когато почиствах клетките, в лагера пристигна малко индианче и попита дали не искаме да купим от него едно животно. Запитахме го какво е това животно и той отвърна, че е новородена лисица. Помислихме, че си заслужава да я видим, затова му казахме да я донесе малко по-късно. Момчето не дойде и ние помислихме, че е забравило за нашия разговор и няма да се сдобием с малкото лисиче. За наша изненада на следния ден преди обяд момченцето се появи отново в лагера, повело малка животинка след себе си. Това беше обещаното лисиче. По външен вид то приличаше извънредно много на елзаско кученце и беше толкова уплашено, че правеше опити да хапе. Поставихме го в клетка, дадохме му пълна чиния с месо и мляко и го оставихме да се успокои. После седнахме и започнахме да го наблюдаваме внимателно. Онова, което, изглежда,

интересуваше лисичето, беше да разбере как да пипне някое от нашите по-опитомени животни, които приближаваха неговата клетка. Макар и да имаше храна в изобилие, то стоеше непрестанно нащрек, слухтеше не би ли могло да хапне нещо по-вкусничко. По това време имяхме няколко питомни птици, на които разрешавахме да скитат спокойно из целия лагер, но скоро се отказахме от това, понеже до ушите ни долитаха непрестанно писъци и ние трабваше да се притичваме на помощ на някоя птица, доближила до клетката на лисичето. По-късно, когато се опитоми, започнахме да извеждаме и него навън заедно с Пух и Кай, но с по-голямо разстояние помежду им.

За наше учудване лисичето се държеше като същинско куче. Когато отивахме сутрин при него, то скимтеше развълнувано, докато не започнехме да му говорим. Тогава започваше да се пъха в краката ни и да върти енергично опашка по напълно нетипичен за една лисица начин.

Между екземплярите, които донесохме в лагера при едно от нашите пътувания, имаше и три големи зелени папагала, крайно бърбиви и пакостливи. Отначалото поставихме и трите в една клетка, като смятахме, че заедно ще се чувствуват чудесно. Трите папагала започнаха да се бият почти моментално. Шумът беше толкова силен, че се принудихме да отделим главатаря и да го поставим в отделна клетка. Мислехме, че тази мярка ще въдвори отново реда в лагера. Бяхме си направили сметка, без да вземем предвид единия от останалите в клетката папагали. Той очевидно беше посветил цялото си време в ожесточено кълване на предната телена преграда на своята клетка. Един ден се чу ужасно бръщолевене и птицата отлетя. Положихме големи усилия да я заловим, но тя се оказа по-бърза от нас и размаха криле над дърветата с възбуден крясък. Помислихме, че повече няма да видим нашия папагал. Когато станахме на следната сутрин от сън, видяхме с удивление, че папалът се е върнал, кацнал е върху своята клетка и разговаря през мрежата със своя приятел. Отворихме вратата и той се пъхна бързо в клетката, очевидно решил, че получаваната при нас храна прави пленничеството му по-приятно, отколкото животът в гората.

Нашата експедиция за животни до Парагвай и Аргентина завърши, но винаги едва приключил едно пътуване, колекционерът започва да обмисля следващото. И аз не правя изключение. Пишейки тези редове, аз вече правя планове за следващата си експедиция. Винаги е трудно да изберете новото място за залавяне на животни, защото в света има толкова много чудесни места и толкова много удивителни животни за залавяне, че човек обикновено се колебае няколко седмици, преди да избере някакво място върху картата.

Едно нещо, което всеки колекционер знае, е, че на което и място в света да отиде, положително ще срещне голямо разнообразие от удивителни малки животинки, понякога трудни за залавяне и отглеждане. Те могат да му причинят много неприятности, а понякога да му създадат и големи грижи, но винаги са интересни и забавни. В края на краищата той се завръща в своята родна страна и те се превръщат за него не просто в една сбирка от редки екземпляри, а в едно голямо семейство.

СРЕЩЬ С ЖИВОТНЫМИ

СРЕДАТА НА ЖИВОТНИТЕ

Непрестанно се удивлявам на големия брой хора из разните части на света, които, изглежда, напълно са забравили за съществуващия около тях свят на животните. За тях тропическите гори, саваната или планините, сред които живеят, са всецяло лишени от живот. Те виждат само един стерилен пейзаж. Това чувство изпитах най-силно, докато се намирах в Аржентина. В Буенос Айрес срещнах един англичанин, прекарал целия си живот в Аржентина. Когато научи, че двамата с жена ми възнамеряваме да отидем в пампата за животни, той ни погледна с истинско удивление.

— Мили приятели, та вие няма да намерите там абсолютно нищо — възкликна той.

— Защо смятате така? — попитах доста озадачен аз, защото ми се стори интелигентен човек.

— Пампата е само едно огромно пространство, обрасло с трева — обясни той и разтвори широко ръце, като че да покаже колко е голямо; — и там, драги приятели, няма нищо, абсолютно нищо освен трева, осеяна тук-там с крави.

Като най-общо описание на пампата това отговаряше донякъде на истината, като се изключи, разбира се, че животът в тази огромна равнина не се състои изключително от крави и гаучоси. Застанал сред пампата, вие може бавно да се въртите в кръг и никъде, докдето ви стига погледът, по равната като тепсия земя да не видите нищо друго освен трева и пръснати тук-там кичури от огромни, високи около два метра бодили, наподобяващи необикновени сюрреалистични свещници. Целият пейзаж наистина изглежда мъртъв под палещото синьо небе, но надникнете ли под трептящото покривало на тревата и сред малките горички от сухи, чупливи стебла

на бодилите, ще се убедите, че всъщност тук кипи не-
обикновено деен живот. Яздейки на кон през гъстия ки-
лим на тревата в горещите часове на деня или проби-
вайки си път през гората от гигантски бодили, при което
чупливите им стебла се разпукват и трещят като фойер-
верки, няма да срещнете почти нищо, ако се изключат
птиците. На всеки четиридесет-петдесет метра ще срещ-
нете американски кукумявки, кацнали прави като па-
зачи върху някоя туфа в близост до своите дупки. Те
впиват удивените си ледено студени очи във вас, а ко-
гато ги приближите, запристъпят разтревожени от крак
на крак, после се вдигат във въздуха, разперват без-
шумно крила и започват да кръжат над тревата.

Вашето придвижване неизбежно ще бъде наблюда-
вано и съобщавано от стражата на пампата — черно-
белите дъждосвирици, които ще се стрелкат скришом
насам-натам, ще пъхат навсякъде глави и ще ви наблю-
дават най-осторожно. В края на краищата те ще излетят
във въздуха, ще се въртят безспир около вас, ще размах-
ват шарените си крила и ще цвъртят: „теро-теро-теро...
теро...tero“. Това е сигнал за опасност, предупреждаващ
всичко живо на няколко километра наоколо за вашето
присъствие. Веднъж подадено, това пронизително пре-
дупреждение се поема от следващите дъждосвирици и
така нататък, докато цялата пампа закънтява от техните
крясъци. Всички живи същества застават напрек и се
заоглеждат подозрително. Към нагорещеното синьо
небе от скелета на някое изсъхнало дърво внезапно се
повдигат две от сухите му клончета. Това се оказват
всъщност ястреби с красива ръждивобяла перушина и
дълги стройни крака. А онова, което взимате за до-
пълнителна туфа изсушена от слънцето трева, най-
неочаквано се изправя на високи и здрави крака, понася
се бързо през тревата с големи подскоци и проточен
врат и се пъха сред бодилите. Изведнъж разбирате, че
вашата туфа трева се е оказало приклекло нанду,
изпълнено с надеждата, че ще го отминете. И така,
докато дъждосвириците са същинска напаст за вашето
незабелязано придвижване напред, птиците нанду на-
право паникьосват останалите поселници на пампата.

От време на време се натъквате на „лагуана“, малко
плитко езеро, обрасло по крайщата с тръстика и закръ-

нели дървета, около което се срещат тлъсти зелени
жаби. Обезпокоите ли ги, жабите се нахвърлят отгоре
ви с отворени уста и страховито крякане. Грациозни
змии, наподобяващи разноцветни връзки, напръскани
в сиво, черно и яркочервено, се плъзгат по тревата и
преследват жабите. Сред папура положително ще от-
криете гнездото на някоя птица, напомняща голяма
сива пуйка. Жълтите като лютичета малки се гушат в ня-
коя вдлъбнатинка на изпечената от слънцето земя и оста-
ват неподвижни дори когато ги прекратят копитата на
вашия кон. В това време родителите им тичат насам-на-
там обезумели от безпокойство и издават жалостиви про-
точени писъци, примесени с по-тихи инструкции, отпра-
вени към малките им.

Това е пампата през деня. Когато привечер яздите
към дома си и слънцето залязва сред блясък от оцвете-
ни облаци, над пампата летят най-различни птици и
диплят гладката повърхност на водата при кацане.
Малки ята лопатарки се реят като розови облачета из
плитчините, за да се нахранят сред снежните преспи от
лебеди с черни шии.

Яздейки в сумрака сред бодилите, вие може да срещ-
нете броненосци, изгърбени и съсредоточени, подтич-
ващи като чудновати механични играчки, тръгнали да
търсят храна в мрака. Вероятно е да срещнете и някой
скунс, открояващ се ясно в полумрака със своята черно-
бяла премяна и шръкнала право нагоре опашка, потроп-
ващ развълнувано с предни лапи.

Ето какво видях в пампата през първите няколко
дни. Моят приятел беше прекарал целия си живот в
Аржентина и не беше успял да разбере, че този малък
свят на птиците и животните действително съществува.
Пампата за него не представляваше нищо друго освен
„трева, осяяна тук-там с крави“. Истински го съжелявах.

Тъмният буш

В много отношения Африка е нещастен континент.
Още по времето на кралица Виктория тя си спечели слава
на Черен континент и дори днес, когато притежава мо-

дерни градове, железни пътища, шосета с чакълеста настилка, барове и други необходими допълнения на цивилизацията, на нея продължават да гледат по същия начин. Известността, независимо дали е действителна или фиктивна, се заличава трудно, а в някои случаи лосшата известност се забравя най-трудно.

Най-ужасната част от целия континент като че е Западното крайбрежие, така живо описвано като гробница за белия човек. Описано е в безброй разкази (и съвсем неточно) като огромна, безбрежна и непроходима джунгла. Ако успеете да проникнете през преплелите се пълзящи растения, бодлите и храсталаците (удивителното е, че непроходимата джунгла непрестанно се претрещва в разказите), вие виждате как всеки храст потръпва и гъмжи от диви зверове, които дебнат удобен момент да се нахвърлят отгоре ви: леопарди с пламтящи очи, раздразнени съскащи змии, крокодили, които всячески се стараят да наподобяват пълзене. Успее ли да се избегне от тези опасности, неминуемо ви очакват местните диви племена, които нанасят смъртоносен удар на всеки нещастен пътешественик. Туземците са два вида: човекоядци и не човекоядци. Ако са човекоядци, те неминуемо са въоръжени с копия, а ако не са, тогава са въоръжени със стрели, чиито върхове са натопени в смъртоносна отрова, която обикновено не е позната на науката.

Нека се уточним. Никой няма нищо против авторът да си позволи известна поетична волност, стига да личи, че е такава. За нещастие обаче Западното африканско крайбрежие е белязано до такава степен, че всеки дръзнал да се противопостави на приетите норми, бива заклеймяван като лъжец, чийто крак никога не е стъпвал там. Много жалко е според мен, че тази част на света, притежаваща най-фантастичната, пищна и прекрасна природа, е наскърбявана по такъв начин, макар и да съзнавам, че думите ми са глас в пустиня.

Моята професия в една или друга степен ми дава възможност да опознавам доста добре тропическата гора. Когато изкарвате препитанието си от лова на диви животни, задължен сте да навлизате в така наречената непроходима джунгла и да ги търсите. Те за не-

щастие не идват при вас. В Англия ми разказваха, че липсата на диви животни в средната тропическа гора е забележителна. Можете да вървите по цял ден и да не срещнете нищо по-интересно от случайна птичка или пеперудка. Животните са си там и в големи количества, само че те ви отбягват много умело и за да ги зърнете или уловите, трябва да знаете къде точно да ги търсите. Помня си как веднъж след шестмесечно ловуване из горите на Камерун показах моята колекция от около сто и петдесет различни бозайници, птици и влечуги на един господин, прекарал около двадесет и пет години от живота си в тази област. Той остана крайно удивен, че ширналата се пред прага на неговия дом гора, която считаше безинтересна и почти лишена от живот, се населява от толкова голямо разнообразие от животни.

На развалиния английски език, който се говори в Западна Африка, гората се нарича „буш“. Има два вида буш: районът, който обгражда селото или града, претрещан многократно от ловци и осеян тук-там от ниви. Тук животните са особено бдителни и трудно се срещат. Другият вид се нарича „черен буш“, това е район, отдалечен на няколко мили от най-близкото селище, посещаван от отделни ловци. Точно тук, ако проявите търпение и умееете да стоите спокойно, можете да зърнете дивите животни.

За да уловите животните, не е необходимо само да заредите и да поставите безразборно капани из гората, защото макар и в началото движението на животните да изглежда случайно, много скоро се убеждавате, че повечето от тях имат строго установени навици и с години използват едни и същи пътища, появяват се в определени райони и в определено време тогава, когато храната е в изобилие, изчезват отново, когато храната намалее, пият вода винаги от едни и същи места. Някои от тях имат дори специални отходни места, разположени на известно разстояние от мястото, където прекарват по-голямата част от своя живот. Вие може да поставите зареден капан в гората и да не уловите нищо, после да преместите същия капан два, три метра по-наляво или надясно, на самия път, използван от някое животно, и по такъв начин да го заловите веднага. Следователно, преди да започнете да зареждате капани,

трябва търпеливо и внимателно да проучите района наоколо, да узнаете кои пътища се изпслзват в гората било по върховете на дърветата, било по земята, къде зреят вече диви плодове и кои дупки се използват денем за леговища от нощните животни. Докато се намирах в Западна Африка, аз прекарах доста часове в „черния буш“, наблюдавах горските животни и изучавах техните навици, за да мога по-лесно да ги залавям и отглеждам.

В продължение на три седмици наблюдавах един район. В горите на Камерун рядко се намират места с тънък пласт почва за корените на гигантските дървета, но тук мястото на дърветата се заема от ниската растителност на храстите и високата трева, които успяват да се задържат върху тънкия земен пласт, покриващ сивкавата скална маса под себе си. Скоро открих, че покрайнината на едно от тези естествени пасища, разположено на около три мили от моя лагер, е идеално място за наблюдение живота на дивите обитатели, защото тук съществуваха три различни растителни зони: първо това беше самата почти обезцветена от слънцето трева, израснала върху площ от пет акра. След това около нея се простираше тънка ивица храсталаци и шубраци, преплетени нагъсто с паразитни пълзящи растения и отрупани с ярките цветове на дивото телефонче, и най-сетне зад тази зона от ниска растителност идваше същинската гора, огромните стволоче на дърветата, високи около петдесетина метра, наподобяващи масивни колони, подпрели безкрайния покрив от зелен листак. Подберете ли внимателно наблюдателно място, можете да държите под око по един малък отрязък от трите вида растителност.

Сутрин тръгнах много рано от лагера, но и по това време слънцето препичаше вече жестоко. Напусках очистеното от растителност място на лагера и потъвах в прохладата на гората и бледата зеленикава светлина, прецеждаща се през безкрайния листак отгоре. Проправях пътя си между гигантските стволоче на дърветата и крачех върху еластичната и мека като персийски килим горска морава, осеяна нагъсто с няколко пласта окапали листа. Единственият доловим звук идваше от непрестанното бръмчене на милионите цикади, красиви зе-

леникавосребристи насекоми, прилепени към кората на дърветата, чиито гласове караха въздуха да трепти. Когато ги приближавах съвсем, те политаха с бръмчене из гората и приличаха на миниатюрни самолетчета с прозрачни крилца, проблясващи при летежа им. От време на време се дочуваше тъжното „ху-уи“, издавано от някаква малка птичка, която въобще не успях да определя, но която неотлъчно ме придружаваше по време на моите разходки из гората и „задаваше въпроси“ с меки и разлети тонове.

В зеления покрив над главата ми тук-там се откриваше широка пролука. Вероятно някой огромен клон, прояждан от насекоми и влага, най-сетне се бе пречупил и паднал от десетки метри височина на земята, разкривайки по този начин цепнатина в балдахина на гората, през която слънчевата светлина промушваше своите златисти стрели. В тези отрязъци от ярка светлина се виждаха цели сборища пеперуди: големи пеперуди с дълги, тесни, оранжевочервени крила, блеснали сред мрака на гората като пламъци на безброй свещи; изящни малки бели пеперуди се вдигаха като облак снежинки в краката ми, след което отново се спускаха бавно надолу с пируети. Най-сетне стигах до бреговете на малко поточе, което клокочеше между загладените от водата големи камъни, обрасли отгоре със зелен мъх и дребни растения. Това поточе пресичаше гората, минаваше през пояса на ниската растителност и навлизаше в пасището. Точно преди края на гората местността беше наклонена и водата образуваше цяла поредица миниатюрни водопадчета, украсени с букети диви бегонии с блестящи восьмъножълти цветове. Тук, на самия край на гората, проливните дъждове бяха подкопавали постепенно почвата изпод масивните корени на едно от гигантските дървета и го бяха повалили на земята. Сега едната му половина лежеше в гората, а другата в пасището. Дървото се бе превърнало в огромна, леко изгнила черупка, обрасла гъсто с грамофончета и мъх, покрита с хиляди дребни отровни гъбички, плъзнали по белешката му се кора.

Моето скривалище се помещаваше именно тук. Кората на едно място от ствола на дървото беше окапала и се виждаше кухнята му вътрешност. Образуваше